

Korn, krak og krige

Herregården Eriksholm i tiden omkring år 1800

Af forfatter Mette Maria Ahlefeldt-Laurvig

En mønt i haven

Når udenrigsminister William Ahlefeldt-Laurvigen ellers havde tid, holdt han af at gå en søndagstur på de sirligt revne stier i haven på herregården Eriksholm med sin elegante hustru, Elisabeth, ved sin side. Skønt greven havde fået godset foræret som ganske ung, skulle der gå 20 år og et liv som diplomat i henholdsvis Paris, London og Wien, før et tilbud om at blive udenrigsminister i Neergaards venstre regering endelig lokkede familien hjem for stedse i 1908. Det blev til fem hektiske ministerår, og af praktiske grunde tilbragte man størstedelen af tiden i en lejlighed i København. Derfor gjaldt det om at bruge ferier og weekender til at slippe ud til Eriksholm, som ligger aldeles fredfyldt med ud-

sigt til *Tempelkrogen* i bunden af Isefjorden. Når herskabet skulle komme, fik gartneren og hans hjælpere travlt, særligt med grusstierne. Om fredagen blev ukrudtet fjernet med skuffejern, lørdag blev hver enkelt sti revet med håndkraft for endelig søndag at fremstå jomfrueligt ubetrådt, parat til greveparrets spadseretur.

Maleri af herregården Eriksholm ved Isefjorden, som den så ud kort efter dens opførelse i 1787/88. Til venstre for den hvide hovedbygning ses den store ladebygning, opført i 1709 af Wibiche og Gregers Juel, der arvede Eriksholm efter faderen, søhelten Niels Juel. Parret fik blandt andet sønnen Peder Juel, der i 1752 solgte Eriksholm til Brinck-Seidelinslægten. Maleri af herregården Eriksholm til Holbæk, cirka 1788, ukendt kunstner. Foto: Kurt Rodahl Hoppe.

For- og bagside af en fransk „2 sols“ fra 1792, magen til den mønt, gartneren fandt i haven på Eriksholm i begyndelsen af 1900-tallet. Mønten har Ludvig den 16. på forsiden og blev præget fra 1791 indtil kongens henrettelse i januar 1793. På bagsiden ses »le faisceau«, bundtet af romerske spyd, med jakobinerhue på toppen. I 1791 kunne pariserne få et brød på 1,5 kg for denne 2 sols, men året efter, i 1792, var brødet steget til 6 sols på grund af kornmangel. Foto: Wikimedia Commons.

Hans Diderich Brinck-Seidelin (1750-1831). I hånden holder Brinck-Seidelin dokumentet for Stamhuset Erichsholm, oprettet i 1752, da faderen købte godset af Peder Juel, admiral Juels barnebarn. Brinck-Seidelin var bygherre til det nuværende Eriksholm, der blev opført under 1780'ernes opgangstider for landbruget. Efter statsbankerotten og landbrugskrisen så Brinck-Seidelin sig i 1824 nødsaget til at afhænde Eriksholm. Brinck-Seidelins første hustru, Mariane Bartholin, døde i 1800. Året efter giftede han sig med Henriette Cathrine Lederer (1773-1842), datter af hofkirurg ved det russiske hof i Horsens C.F. Lederer. Maleri fra 1793 af C.A. Lorenzen (1746-1828). Foto: Anita Schulin og Kurt Rodahl Hoppe.

Under rivearbejdet fandt gartneren en dag en lille slidt mønt i gruset.¹ Den var fransk, og man kunne lige skimte årstallet 1792. Altså var der tale om en revolutionsmønt, og det gængse „Frankrigs konge“ var da også erstattet af det nye „de franskes konge“, „*Roi des françois*“ [sic], ligesom bagsiden havde fået jakobinerhue på.² Mere pudsigt end egentlig sjældent udgjorde mønten ikke den store samlerværdi, og gartneren fik lov til at beholde den. Men hvordan var en revolutionsmønt havnet i haven på Eriksholm? Den var ikke grev Ahlefeldts, skønt han godt nok havde opholdt sig i Paris i 1880'erne. Var den da tabt af Eriksholms forrige ejere, bornholmeren H.P. Jacobsen eller hans datter og svigersøn C.F. von Holstein, der sammenlagt ejede godset fra 1825, til familien Ahlefeldt overtog i 1878? Ikke umuligt, men heller ikke indlysende, da de koncentrerede sig mere om mejeriproduktion og udbygning af driften end om rejser rundt i Europa. Var der måske en endnu tidligere ejerslægt, som kunne frembyde en sandsynlig kandidat? Én, der, ligesom Ahlefeldt-Laurvigen, havde tilknytning til både Eriksholm og Frankrig, én, der måske ligefrem havde været i Paris, mens revolutionen stod på? I godsets historie findes faktisk netop sådan en herre. Hans navn er Emanuel Rasmus Grove, og var han ikke ejer af Eriksholm, så havde han i højeste grad tilknytning til herregården, for her stod hans bryllup d. 6 juli 1787, da godsejer, etatsråd Hans Diderich Brinck-Seidelin gav sin lillesøster Petronelle til konsul Grove i ægteskab.

Et moderne landsted

Det var et rigtigt sommerbryllup hin julidag på Eriksholm. Brudeparret må have nydt at komme ud til den friske luft ved Isefjord, langt væk fra storbyens kvælende *miasmer*. Til daglig boede de nemlig begge i København hos deres respektive mødre, Petronelle hos *conferenz raadinde* Ingeborg Brinck-Seidelin, og Emanuel hos enkefru Mette Marie Æreboe. Med Emanuels 30 år og brudens 31 var det et ganske modent brudepar, som var næsten jævnaldrende med deres værtspar.

Ved brylluppet havde den 37-årige etatsråd Seidelin været Eriksholms stamhusbesidder i næsten ti år. Stamhuset bestod ikke blot af godset Eriksholm, men også af Holbæk Slots Ladegård og barndomshjemmet Hagedstedgaard og nogle mindre gårde. I 1769 havde deres far imidlertid solgt Hagedstedgaard fra, og kirkebøgerne indikerer, at familien først nu flyttede rigtigt ind på Eriksholm, når de da ikke opholdt sig i ejendommen i København, hvad man givet foretrak om vinteren. En stor herregård var ikke nem at varme op, og vintersneen gjorde al transport besværlig. Så var det ulige meget sjovere at overvintre i byen og gemme landstedet til den varme tid. Hvis man da ellers var så privilegeret at kunne vælge. Det kunne Hans Diderich, og mere til; han byggede sig simpelthen et nyt og moderne landsted. Det *Erichsholm*, han arvede i 1778, var nemlig ikke det, der står der i dag, endsige det, hans søster blev gift i, men en herregård i bindingsværk fra omkring 1608. Skønt det ældre Erichsholm havde haft så glørværdige ejere som

Havestuen på Eriksholm, med udsigt over Tempelkrogen, det inderste af Iseffjorden. Det oprindelige Eriksholm lå tættere på vandet; ved at rykke den ny hovedbygning (cirka 1787) længere ind på land opnåede Brinck-Seidelin en smukkere udsigt med både park og fjord. Fra Mette M. Ahlefeldt-Lauwigs "Eriksholm, et hus på landet". Foto: Kurt Rodahl Hoppe.

søhelten Niels Juel, hvis barnebarn Peder havde gjort „mange skønne Indretninger“,³ var den gamle herregård nu blevet håbløst utidssvarende. Måske havde den pludselige byggetrang også noget at gøre

med giftermålet i 1779 med Mariane Bartholin fra det nærliggende Aastrup, med hvem han hurtigt fik en stor børneflokk. Resultatet var i hvert fald, at de gamle bygninger blev revet ned og erstattet af et

Lysthuset Bellevue i haven til Eriksholm. Opført af Brinck-Seidelin omkring 1800 i tidens moderigtige empirestil med fronton af fire søjler. Fra 1923 til 1936 fungerede Bellevue som kapel for grev C.W. Ahlefeldt-Laurvigen, der fik Eriksholm foræret af sin far, lensgreven på Tranekær, i 1878. Fra Mette M. Ahlefeldt-Lauwigs „Eriksholm, et hus på landet“. Foto: Kurt Rodahl Hoppe.

nyt, trefløjet landsted i den moderne klassicistiske stil. Det store avlskompleks foran herregården fik dog lov til at stå helt frem til udenrigsminister Ahlefeldts tid.

Et bryllup i malerspande

Etatsråden havde jo nok håbet, at herregården ville stå færdig til søsterens bryllup, men sådan går det sjældent med byggeprojekter, og på bryllups-

Emanuel Rasmus Grove, (1756-1847). Portrættet er fra cirka 1797, udført under Groves ophold i Paris. Den franske revolution synes ikke at have smittet af på den danske chargé d'affaires, hvis fremtoning i ulastelig paryk og kalvekros er yderst ancien régime. Efter Paris vedblev Grove at fungere som diplomat på vigtige missioner rundt om i Europa. Hjemme i Danmark bestred han en række poster i blandt andet Den afrikanske Konsulatsdirektion og Landhusholdningsselskabet, hvis formål var at forbedre og modernisere landbrugets drifts- og dyrkningsmetoder. Det kongelige Bibliotek, Stik af G.-L. Chrétien efter tegning af J. Fouquet. Paris, cirka 1797.

dagen var der stadig sytten håndværkere i gang.⁴ De arme gæster har skullet passe på ikke at falde over malerspande og tømrerbukke, og stukken på væggen i den store spisestue kan næppe have væ-

ret tør, for den senere gipsermester i Viborg, Wil-lads Stilling, figurerer stadig under Eriksholm i denne juli måned. Måske måtte Mariane Bartholin ligefrem flytte bryllupsmiddagen ud i det grønne, men så har man da i det mindste kunnet nyde Juelslægtens gamle barokhave, som hun og ge-malen bevarede. Det havde også været synd at ødelægge, hvad der i et opslagsværk fra 1762 blev rost som „en fra Grunden anlagt prægtig Hauge“.⁵ Haven fik snart yderligere finesse med et lysthus a la græsk tempel, flankeret af en af tidens *must-haves*, et batteri salutkanoner. Om kanonerne al-lerede var indkøbt til at skyde Petronelles bryllup ind, ved vi ikke, men både lysthus, kanoner og en del af Juelslægtens barokalléer findes stadig.

En konsul fra Marokko

Brinck-Seidelins nye svoger var en veluddannet her-re „af den Guldbergske Skole“ – samvittighedsfuld og flittig – og „et levende Lexikon i 10 forskellige Sprog“.⁶ Mange af sprogene må han have tilegnet sig ved konsulatet i Marokko, hvor han tilbragte otte år, de sidste fem som fungerende konsul. Ansættelsen var lidt af en ilddåb for den dengang 21-årige Gro-ve, for „de nordafrikanske sørøverstater var urolige områder, og Sultanen af Marokko ingen hyggeonkel.“⁷ Emanuels morbror, Andreas Æreboe, der havde be-klædt samme stilling i 1750'erne, var blevet sendt af sted med ordene: „De har hverken Kone eller Børn, tag den Allerhøjeste med Dem“.⁸ Grove havde således også kun Vorherre til selskab, men han oparbejdede

Petronelle Grove (1755-1801), født Brinck-Seidelin til Eriksholm. Konsulinden havde fået fire børn, da familien i foråret 1794 blev sendt til Paris, netop som terrorregimet var på sit højeste. En dansker var just blevet henrettet samme forår, og fru Grove blev lovet forhøjet enkepension, skulle der ske hendes mand noget. Det kongelige Bibliotek, stik af G.-L. Chrétien efter tegning af J. Fouquet. Paris, cirka 1797.

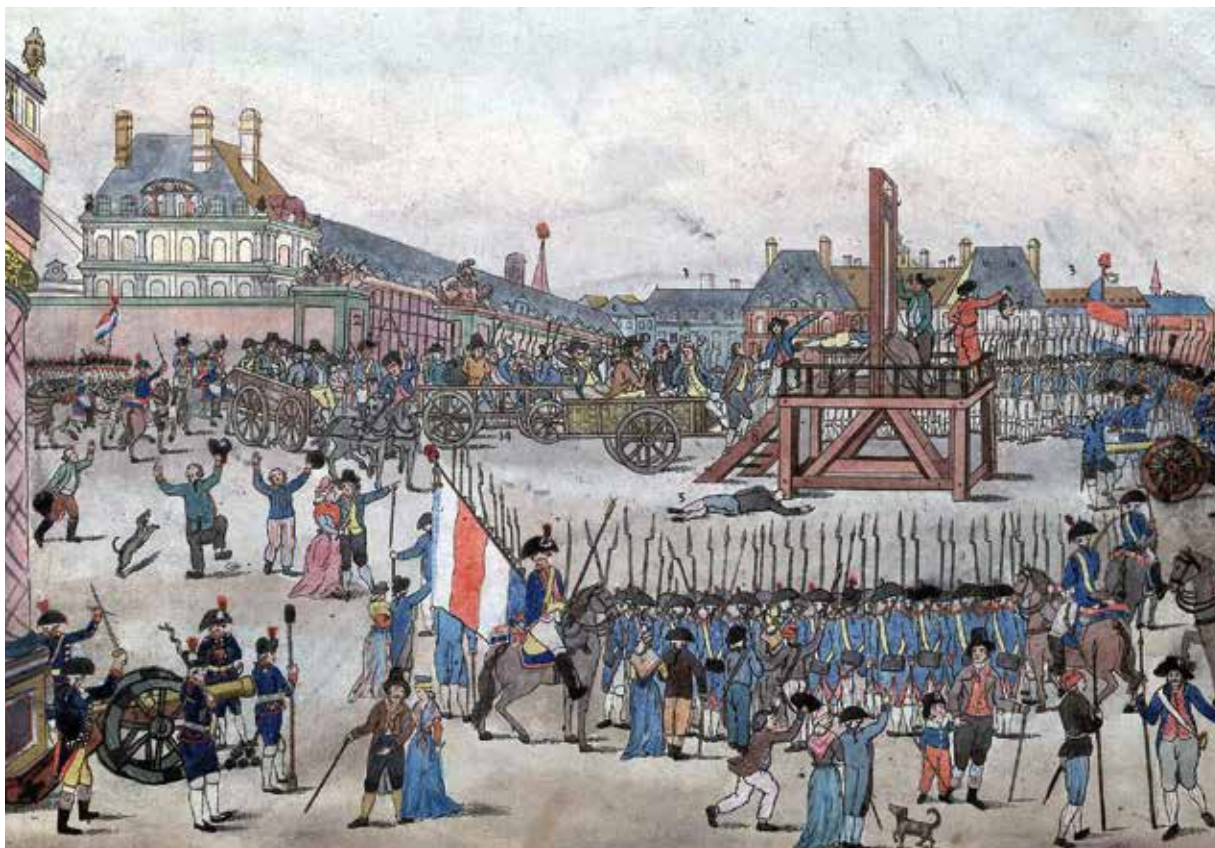
hurtigt det ry som yderst kapabel forhandler, der senere skulle sende ham på nogle af Danmarks mest prækære missioner. Både morbroderen og grev Bernstorff, på hvis anbefaling han havde fået stillingen, kunne derfor være tilfredse med deres protégé. Det hjalp måske også lidt i starten, at sultanen nu var Mohammed Ben Abdellah al-Khatib, en efter for-

holdene fremsynet hersker, der i 1777, samme år som Grove ankom, var den første til at anerkende det nye Amerika i et brev til George Washington.⁹

I 1785 fik Marokko-eventyret dog en brat ende for Grove, idet hans mor blev syg. Som den ældste ud af sytten tog den nu 29-årige konsul hjem for at støtte moderen i hendes sidste leveår.¹⁰ Tilbage i København faldt han naturligt ind i de cirkler, som også frøken Brinck-Seidelin bevægede sig i. Selvom hendes bror var godsejer til Eriksholm, var familien Brinck-Seidelin traditionelt ved etaten, og de to familier havde mange berøringspunkter: Petronelles far og bror opnåede begge rangen som konferensråd, det gjorde Grove og faderen også, Petronelle havde adeligt blod i årene fra sin far og en grandonkel, Grove fra en engelsk tipoldemor. Og to år senere gav Emanuel og Petronelle så hinanden deres ja på Eriksholm.

Franskmændene kaprer

Efter brylluppet flyttede Grove ind til Petronelle og svigermor i Frederiksberggade, og allerede den følgende maj skulle Brinck-Seidelin stå fadder til lille Hans Diderich Grove. Barnefaderen var i mellemtiden blevet leder af konsulatskontoret i København, og det næste par år blev nu mestendels tilbragt i København, men i foråret 1794 var det slut med den hjemlige idyl. Efter syv års ægteskab og fire overlevende børn hankede ægteparret Grove op i kufferterne og satte kursen mod et feberhedt Paris, hvor rædselsregimet var på sit højeste. Konsulens opgave var at forsøge at få frigivet de mange danske

Grove var blandt de tusindvis af tilskuere, der 27. juli 1794 befandt sig på Place de la Revolution og med tilbageholdt åndedrag betragtede Robespierre stige op på skafottet, brutalt få lommetørklædet flået af den sønderskudte kæbe, blive lagt på vippebrættet under guillotine - og hørte bladets susen. På stikket ses Robespierre i kærren nærmest guillotine, med tørklædet ved kæben, som var ødelagt af et mislykket selvmordsforsøg (eller mordforsøg – det er aldrig blevet klarlagt). Kilde: Wikimedia Commons.

skibe, der var blevet opbragt af franske kaprere, selv om Danmark ikke lå i krig med Frankrig. Det var kæmpesummer, der stod på spil, og trods heftige protester fra dansk side, fortsatte kapringerne. De indfrosne skibsladninger betød store tab, ikke alene for danske redere og storkøbmænd, men for alle, der havde aktier i skibshandlen, og det var mange.¹¹ Groves mission var følgelig at opnå personlig kontakt – og forståelse – hos sine franske modparter, skønt helt hvem disse var, kunne skifte med dags varsel under terrorregimets sidste dage. Maximilian Robespierre havde just indført, at den blotte mistanke var nok til anklage og henrettelse, og selv i Paris' politiske inderkreds sov mange fuldt påklædt for at kunne tage bagtrappen. Fra dansk side var man ganske klar over, at Groves mission var farlig. En dansk bankmand var blevet henrettet kun et par måneder forinden.¹²

Knap havde den danske konsul stillet kufferterne, før han i selskab med tusindvis af parisere begav sig til den blodvædede revolutionsplads for at overvære Robespierres henrettelse.¹³ Da bladet faldt, faldt terrorregimet også, men krigen fortsatte og kapringerne med. Sammen med Michael Classen, endnu en forhenværende konsul fra Marokko, og senere også med C.V. Dreyer, *ministre plénipotentiaire*, forsøgte Grove at ruske op i de franske myndigheder, men opgaven gik snart fra svær til umulig. Særligt fra 1797, hvor Frankrig fornyede offensiven over for England, og kapringerne tog til i styrke.¹⁴ Efter næsten fire år i Paris måtte Grove derfor vende tilbage til Danmark med uforrettet sag. De danske myndigheder traf da den alvorlige beslutning for et neutralt land at sende

handelsfartøjerne i konvoj, ledsaget af flådens orlogsskibe. Det fik snart konsekvenser – fra engelsk side.

Kongemord og ildebrand

I 1789 havde mange danskere hilst Den franske Revolution velkommen. Selv en aristokrat som hertug Frederik Christian af Augustenborg var blevet rørt til glædestårer, og grev Adam Gottlob Detlev Moltke rev resolut familiens tre urhaner ud af slægtsvåbenet og erstattede dem med jakobinerhuer.¹⁵ Set fra det høje nord var Frankrig ved at sprænge sine feudale lænker og indføre en længe tiltrængt modernisering, som mange danskere følte Danmark allerede var begyndt på. Vore landboreformer var sat i gang med udskiftning af fællesjorder, tiltagene til stavnsbåndets ophævelse og regulering af hoveriet. Tidens sværmeriske oplysningsidealer og danskernes religionssyn, der havde bevæget sig fra tung pietisme til, hvad der nærmede sig ligegyldighed, affødte en afinitet med franskmændenes gryende revolution, der ikke mindst var en protest mod kirkens magtposition.

Så kom nyheden om Ludvig den 16.s død på skaffottet i januar 1793. Den vakte „dyb Sorg i mange Kredse“, fortæller et øjenvidne, der „saa gamle folk fælde Taarer ved Efterretningen herom“, og man gyste ved „den Stemning, som Rædselsscenerne i Den franske Revolution fremkaldte hos Alle“. ¹⁶ Helt alle var det nu ikke, for kredsen omkring Knud Lyne Rahbek, M.C. Bruun og P.A. Heiberg forblev gløddende revolutionær.¹⁷ Selv i 1794, da Christiansborgs

brand sendte en bølge af kongekærlighed gennem befolkningen, foretrak de stadig „Marseiller-hymnen“. Det var også Heiberg, der oversatte kampsangen fra 1792 til dansk, så man i slutningen af året kunne høre visekællingerne istemme et „Op! I brave Marseillaner“ på danske gader og stræder.¹⁸

Uden mad og drikke

Allerede så fjerne uroligheder som den amerikanske uafhængighedskrig (1775-83) havde øget efterspørgslen på dansk korn.¹⁹ Også Den franske Revolution kunne mærkes i form af stigende afsætning, og snart efter Napoleons erobringstogter, hvis kæmpehær skulle brødfødes.²⁰ Ikke underligt, at danske godsejere fandt grund til optimisme og investeringslyst her op mod århundredeskiftet.

Brinck-Seidelin var blandt foregangsmændene: „Tærskemaskiner har jeg anskaffet ved Eriksholm og Holbeksladegaard. Deres Fordeel er betydelig. Med fire maadelige Heste... og 10 Folk, hvoraf de 3 ere Børn og Krøblinge, udretter jeg det samme daglig, som før, med 36 Karle“.²¹ Den sparede arbejdskraft førte dog ikke til faldende lønninger. Tværtimod ømmer Brinck-Seidelin sig sidst i 1790'erne: „Folkelønnen paa Hovedgaardene er overordentlig stor. Jeg giver en Karl, foruden Føden 30-40 Rdl. En Malkepige 12-16 Rdl. Bonden maa betale samme Løn til sin Karl“. En godsejer fra Sorø var decideret fortørnet: „Lønnen stiger overalt, og Frækheden tiltager. Husbonden [sic] tør neppe tale et Ord, thi strax hedder det: „er man ikke fornøjet med mig, kan jeg gaae, jeg

kan nok faae Tjeneste andre steder“.²² Brinck-Seidelin, der i en samtidig rapport blev anerkendt for at have gennemført „en Forandring, som kunde tjene til Model for en stor Gaards Drift uden Hoveri“, var ikke den eneste reformvenlige i området.²³ Også den forhenværende konsul Andreas Æreboe, Groves morbror, der nu havde sommerboligen „Holbækgård“, fjernt fra marokkanske sørøverskibe, ville have sine lodder udskiftet, ligesom den rige købmand Anders Borch,²⁴ der senere kom til at spille så vigtig en rolle for Brinck-Seidelin, da skyerne formørkedes. Indtil videre var alt dog godt, og Brinck-Seidelin begejstret: „Det ubedrageligste Beviis“, forklarede han, „paa Udskiftningens Nytte her er, at før... var Bondens Restance aarlig betydelig. Mit Tilskud til Sædekorn, Fødekorn, og Arbeids Besters [trækdyr] Indkjøb for dem utrolig stor, og ved en Gaardsbeboers Dødsfald, eller Forarmelse, som ofte indtraf, maatte jeg dyrt tilkjøbe mig Beboere, og ei sjælden med 2-300 Rdlr. Udgift“.²⁵ Men efter udskiftningen kunne det ligefrem betale sig for godsejeren at skifte fæster: „Ved enhvers Dødsfald eller mulige Fratrædelse nu, er der nok der vil fæste, og ei sjælden bydes mig 200 Rdlr. i Indfæstning, naar jeg, som aldrig nægtes en Fæster, vil tilstaae ham Hoveriefrihed, mod en bestemt Betaling, som kan convenere os begge. Restance eller Forstrækning til mine Bønder kjender jeg ei til siden Udskiftningen“.²⁶ Samtidig sikrede Danmarks neutralitet – eller i hvert fald vores udseende af det, for vi var lidt rundhåndede med udstedelse af neutrale flag til udenlandske skibe

Hjemmelavet landeværnsspyd fra Holbæk, 1807. Holbæk, som var, og er, den nærmeste større by til Eriksholm, led ligesom alle andre provinsbyer under manglen på finansiering af hjemmeforsvaret. Ved indkaldelsen i 1807 måtte de arme bønderkarle flikke et våben sammen, som de nu bedst kunne. Holbæks stolte sønner nåede aldrig i krig, for slaget var tabt, inden de var kommet ud af byen - og godt det samme. Holbæk Museum. Fra Mette M. Ahlefeldt-Lauvigs „Eriksholm, et hus på landet“. Foto: Kurt Rodahl Hoppe.

Mariane Magdalene Eichel Brinck-Seidelin (1752-1800), født Bartholin til Aastrup. Mariane havde fem børn og ventede sit sjette, da hun holdt bryllup for svigerinden Petronelle på Eriksholm i 1787. Hun fik yderligere tre børn og døde i 1800, året før Petronelle. Mariane var oldebarn af den berømte anatomiker Thomas Bartholin (1616-1680) til Hagedstegaard. Maleri fra 1793 af C.A. Lorenzen (1746-1828). Foto: Anita Schulin og Kurt Rodahl Hoppe.

– en indbringende forretning for landets godser og redere. Så længe det varede.

Briterne som ubudne gæster

„Vi har da prøvet krigens Rædsler i en græsselig Grad“, udbryder en bekendt til forhenværende hofmarskal Johan Bülow.²⁷ Det er briternes bombardement i sensommeren 1807, han græmmes over. „Vores hele skønne Flaade med Tilbehør er da borte“. Det var anden gang, vi havde besøg af briterne. Første gang var det berømmelige „Slaget på Reden“ i foråret 1801, og skønt det havde været både dramatisk og dyrt for landet, var Danmark kommet forbløffende hurtigt på fode igen. Der var stadig penge til at istandsætte flåden, og der var endda blevet tjent bravt på korneksport og skibshandel i de mellemliggende seks år. Dog havde 1801-slaget ramt Norge væsentligt hårdere, fordi det spændte klima op til april-fjendtlighederne havde forhindret jyske korntransporter i at besejle Norge. Jylland var traditionelt Norges kornkammer, og kornforsyningen var særlig vigtig det år, fordi høstudbyttet 1800 havde været usædvanligt lille.²⁸ Da briterne spærrede Østersøen, vendte man sig derfor mod kornproducenten Rusland, men russerne udstedte udførselsforbud. Nu blev der atter bud efter diplomaten Grove, der efter at have været i Frankrig i 1800 blev sendt til Skt. Petersborg i 1801 for at sætte skub i tingene, hvad han brugte det meste af et år på. Situationen var dog endnu ikke så kritisk for Norge, som den blev efter tvillingerigets opløsning i 1814, hvor Norge oplevede direkte hungersnød.

I september 1807 kom englænderne da igen, og denne gang var det en katastrofe. Københavns Bombardement var „en Følge af vores Ministeriums mangel paa Paapassenhed og elendige Politik“, mente Bülow's bekendte. Måske var der noget om snakken, for i håbet om at beskytte handelen i et krigerisk Europa havde vi strakt begrebet „neutralitet“ til det absolut yderste. Danmark ville ikke vælge side? Nuvel, så gjorde stormagterne det for os. Vores nye skæbnefælle hed Napoleon.

Pantsæt kronjuvelerne!

Danmark var reduceret fra en flådenation til et stækket landrige uden nævneværdig international handel. Én efter én gik redere, storkøbmænd og handlende fallit, og det spredte sig som ringe i landets økonomi. Ude på Eriksholm fik Brinck-Seidelin i 1809 ekstraordinær tilladelse til at sælge Holbæk Slots Ladegård ud af stamhuset. Køber var en af Danmarks rigeste mænd,²⁹ pengeudlåner og grosserer H.P. Kofoed, der året efter lagde Mariane Bartholins barndomshjem, Aastrup, til sin portfolio. Kofoed havde tjent sin formue på rederi, men han havde haft forudseenhed nok til at sælge sine skibe, mens tid var.

Selv kongen havde brug for at låne penge her i 1809, men der var snart ingen, der mere kunne eller ville, så man satte sin lid til udenlandsk assistance. Grove, der lige var blevet slået til ridder af dannebrog, blev sendt til Holland for at søge forlængelse af to lån på samlet over en million gylden.³⁰ Til regeringens

lettelse lykkedes det ham, og året efter blev Grove etatsråd. Etatsråden lå nu nærmest i fast rutefart til Holland,³¹ for Danmark havde fået galopperende inflation, der førte til den pengeudskiftning i januar 1813, der er gået over i historien som Statsbankerotten. For der var ikke dækning for de nye pengesedler. For at forhindre „endnu en bankerot“ blev Grove som en anden Urias sendt til Holland atter en gang for at låne 8 millioner francs.³² Med i forhandlingsmappen var tre „sødemidler“: Først skulle han forsøge med tilbud om ågerrenter. Forslog det ikke, kunne han tilbyde Holstens kongelige møller i pant, altså Holstens produktionsapparat. Var det stadig ikke nok, havde han som sidste udvej hjemmel til at pantsætte Danmarks kronjuveler.³³ Men de hollandske bankierer havde mistet tilliden og ville hverken røre kronjuveler eller møller. Tilsvarende bestræbelser i andre lande lykkedes heller ikke, og 1813 blev Danmarks *annus horribilis*. En samtidig opsummerede situationen således: „Eftertidens Annalist vil i Danmarks Historie neppe finde et Tidsrum, hvor den politiske Forfatning var mere slibrig, hvor Midlerne til at hielpe var færre., og hvor man saaledes var blottet for Alliancer som i dette Øyeblik“. ³⁴ Året efter tvang Kielerfreden os til at afstå Norge.

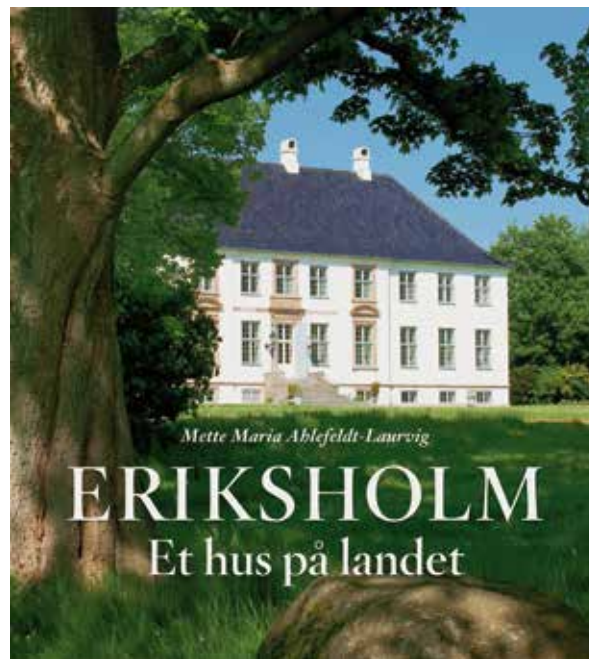
Brinck-Seidelin sælger ud

Nu blev det rigtig svært at være godsejer, særligt hvis man, som Brinck-Seidelin, havde brugt opgangstiderne til at investere og udvide. Med adskillelsen fra Norge i 1814 og indførelsen af toldbarrierer både

i England og Frankrig var eksportmulighederne så godt som forsvundet. Resultatet var faldende kornpriser og stigende gæld, særligt fra 1818. Brinck-Seidelin havde foreløbig klaret de sværere tider ved at låne penge og sælge ud af småejendomme, men i 1818 var „Conferentsraad Brinck-Seidelin til Eriksholm ...nærved at fallere“.³⁵ Dog blev han „grebet under Armene“, ifølge en kilde til den altid velunderrettede Bülow. Den hjælpende ånd var formodentlig Kofoed eller, måske endnu mere sandsynligt, Holbæk-købmanden Borch, der mod pant i blandt andet Eriksholm³⁶ forstrakte Brinck-Seidelin med lån på ikke mindre end 68.000 rigsdaler sølv. Men ondet fortsatte, og inden længe så Brinck-Seidelin sig ude af stand til at indfri sine lån. I 1824 måtte han da opgive det Eriksholm, han havde ladet opføre sammen med Mariane Bartholin, og som blev indviet hin sommerdag i 1787 til Groves bryllup med Petronelle. Den gamle etatsråd tilbragte sine sidste år i København og døde i 1831, etatsråd Grove i 1847.

Et efterspil

Under Groves ophold i Paris havde han erhvervet sig „en mere stor end udvalgt Malerisamling“,³⁷ som naboens dreng, senere museumsdirektør Christian Thomsen,³⁸ udtrykte det. Thomsen havde ferieret ved siden af *Generalkonsulens* i Bagsværd i sommeren 1800, og her havde han hjulpet Groves to sønner med at arrangere samlingen. Den 12-årige Thomsen var blevet så betaget af malerierne, at han snart besluttede sig for at gøre karriere som kunstsamler. Grove bifaldt, at

Forside af „Eriksholm, et hus på landet“ af Mette Maria Ahlefeldt-Laurvig, Fotograf: Kurt Rodahl Hoppe. (Forlaget Eriksholm, 2012, www.eriksholm-bog.dk). Det rigt illustrerede værk beskriver Eriksholms farverige ejere og initiativrige tjenestefolk gennem tiderne. I et levende sprog føres læseren tæt på admiral Juels temperamentsfulde hustru, frimurere, Mariane Bartholins fornærmede præst, statsbankerotten og et afløst bryllup. Bogen fik fem stjerner af henholdsvis Berlingske, Politiken og Jyllandsposten.

„ethvert ungt Menneske burde vælge sig en eller anden videnskabelig Gjenstand, som han samlede paa og lærte at kjende“, men han rådede Thomsen til at begynde med mønter, idet det var mere overkommeligt.

For at hjælpe projektet på gled fik Thomsen nogle mønter fra Groves egen samling. Og hvem ved, måske var der i Groves møntsamling en undselig fransk revolutionsmønt, som Thomsen ikke ville have, og som Grove tog tilbage i lommen for senere at tabe på en spadseretur hos svogeren på Eriksholm?

En særlig tak til Eric Lerdrup Bourgois, *Specialkonsulent, historisk leder, Den Kongelige Livgarde*, for militærhistorisk vejledning.

Noter:

1. Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen, s. 163-165.
2. Den frygiske jakobinerhue blev populær i 1790 som et symbol på revolution og frihed. Ved stormen på Tuilerierne i 1792 tvang man derfor Ludvig den 16. til at tage den på. Ironisk nok bar Robespierre den aldrig. Tværtimod forblev han, med sine knæbensklæder og pudrede paryk, et typisk billede på *l'ancien regime*.
3. Lihme et al, s. 281.
4. Ahlefeldt-Laurvig, Mette, s. 13-16 & s. 65.
5. Lihme et al, s. 281.
6. Leth & Wad, s. 120-121.
7. Udtrykket er Axel Linvalds, Lindvad-1, s. 272.
8. Æreboe, s. 24 ff.
9. Hufbauer, s. 1.
10. Otte af de 17 søskende døde dog som små. Moderen døde i 1789.
11. Rigsarkivet: Kommercekollegiet, Handels- og konsulfagets sekretariat. Sager vedr. Danske skibes opbringelse i franske farvande samt redernes krav til den franske regering (1793-1804).
12. Johann Friedrich Diedrichsen (c. 1760-1794) var bosiddende i Paris og blev sammen med sine arbejdsgivere involveret i en retssag mod den revolutionære François Chabot. Danskeren blev anklaget for landsforræderi og henrettet 5. april 1794, samme dag som Danton. Diedrichsen var så vidt vides det eneste danske offer for revolutionen.
13. Leth & Wad, s. 120-121.
14. Bourgois, s. 36-37.
15. Langen, s. 26-27.
16. Werlauff, s. 248.

17. Både Heiberg og Malte Bruun blev senere landsforvist og bosatte sig i Frankrig.
18. Det Kongelige Bibliotek, Marseillaisen i Danmark og sangene i Napoleonstidens Danmark, se: <http://www.kb.dk/da/nb/tema/fokus/marseil.html#hei>.
19. Thomsen, s. 450.
20. Fra o. 1800 blev fransk kornbehov dog efterhånden dækket af erobrede landes høstudbytter.
21. Begtrup, s. 332 ff.
22. Ibid, s. 333.
23. Ibid, s. 134. Professor G. Begtrup (1769-1841) tilbragte flere år med at indsamle oplysninger om landbruget i hele landet for at undersøge effekten af de nye landboreformer. Resultatet blev samlet i *Beskrivelse af Agerdyrkningens Tilstand*, en serie på 7 bøger, der udkom 1803-12.
24. Thomsen, s. 448.
25. Begtrup, s. 312.
26. Ibid.
27. Clausen/Bülów, brev af 10. sep. 1807, s. 98.
28. Vinteren 1798-99 havde været særlig streng og „medtog næsten heele Forraaden af de i de danske Stater i Behold værende Korn-Sorte“. Den ringe høst medførte mangel på sædekorn til 1800-høsten, som derfor heller ikke blev tilstrækkelig. Linvald-2, s. 419.
29. Rubin, s. 530.
30. Ibid, s. 202.
31. Leth & Wad, s. 121.
32. Rubin, s. 308-309.
33. Ibid.
34. Clausen/Bülów, brev af 8. dec. 1813, s. 179.
35. Ibid, brev af 1. jan. 1818, s. 255.
36. Thomsen, s. 513.
37. Faaborg, s. 108-109.
38. Se også: *Christian Jürgensen Thomsen* i Dansk Biografisk Leksikon.

Litteraturliste:

Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen: „Et haveanlæg fra det 18. Århundrede“, i: *Festskrift til K. G. Kaaber*, Fra Holbæk Amt, 1976.

Ahlefeldt-Laurvig, Mette Maria: *Eriksholm, et hus på landet*, Forlaget Eriksholm, 2012. Se: www.eriksholm-bog.dk

Begtrup, G: *Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark. Sjælland og Møen*, bd. 1 & 2. Fotolitograferet genoptryk, Rosenkilde og Bagger, Kbh., 1978.

Bourgeois, Eric Lerdrup & Høffding, Niels (red.): *Danmark og Napoleon*, Hovedland, 2007.

Clausen, Julius & Rist, P. Fr., (red.): *Memoirer og Breve. Fra Hoffet og Byen. Stemninger og Tilstande 1793-1822 i Breve til Joh. Bülow til Sanderumgaard*, bd. 3. August Bangs Forlag, Kbh, 1966.

Faaborg, N.L.: „Den unge C. J. Thomsen som kunstsamler og hans forhold til J. C. Dahl“, i: *Fund og Forskning*, bd 25, 1981.

Grove, G.L.: „Emanuel Rasmus Grove“, i: Carl Frederik Bricka (red.): *Dansk Biografisk Leksikon*, bd. VI.

Hufbauer, Gary Clyde & Brunel, Claire: *Capitalizing on the Morocco-US Free Trade Agreement: a road map for success*. Peterson Institute for International Economics, 2009.

Kringelbach, G.N, (Rigsarkivet): „Den kgl. afrikanske Konsulatsdirektion 1800—37“, i: *Den danske civile centraladministrations embedsetat, 1660-1848*, Bianco Lunos Kgl. Hofbogtrykkeri, 1889.

Langen, Ulrik: *Revolutionens skygger. Franske emigranter og andre folk i København 1789-1814*, Lindhardt og Ringhof, 2005.

Leth, Albert Emil & Wad, Gustav Ludvig, *Dimitterede fra Herlufsholm*, Næstved, 1875, bd I.

Lihme, Niels; Anchersen; J.P., Hofman; Tycho de; Langebek, Jacob: *Samlinger af publique og private stiftelser, foundationer og gavebreve, som forefindes udi Danmark og Norge*, bd. 8.

Lindvad, Axel: *Kronprins Frederik og hans regering (1797-1807), bidrag til Danmark-Norges inden- og udenrigske historie omkring begyndelsen af det 19. aarhundrede*, Kbh, G.E.C. Gads Forlag, 1923. [herefter Lindvad-1].

Linvald, Axel: *Bidrag til Oplysning om Danmark-Norges Handel- og Skibsfart 1800-1807*, i: *Historisk Tidsskrift*, bd. 8, rk. 6 (1915-1917), 1. [herefter Lindvad-2].

Rubin, Marcus: 1807-14: *Studier til Københavns og Danmarks historie*, Kbh, Philipsen, P.G., Kbh., 1892.

Thomsen, Albert: *Holbæk Købstads Historie*, Holbæk, 1981.

Werlauff, E.C.: „Danske, især Kjøbenhavnske, Tilstande og Stemninger ved og efter Overgangen til det nittende Aarhundrede. Efterladte optegnelser af E.C. Werlauff“, i: *Historisk Tidsskrift*, bd. 4, rk. 4, 1873-1874.

Æreboe, Rasmus: *Autobiografi (1685-1744)*, G.L. Grove (red.), Kbh., 1889.

Upublicerede kilder:

Rigsarkivet: Kommercekollegiet, Handels- og konsulatsfagets sekretariat: *Sager vedr. danske skibes opbringelse i franske farvande (1793-1804)*.